

STANOWISKO CENTRUM CYFROWEGO ODNOŚNIE “ZAŁOŻEŃ DO PROJEKTU USTAWY O OGÓLNOPOLSKIEJ SIECI EDUKACYJNEJ”

Centrum Cyfrowe pragnie przekazać szereg uwag dotyczących koncepcji Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej (dalej: OSE). Zgadza się z ideą utworzenia, na bazie tworzonej obecnie infrastruktury dostępowej, warstwy usług i zasobów wspierających system edukacyjny. Popiera również ogólne założenia opisane w przedstawionym do konsultacji dokumencie. Poniższe uwagi dotyczą przede wszystkim wdrożenia standardów wynikających z koncepcji otwartości, którą można odnieść zarówno do udostępnianych treści (kwestia otwartości zasobów edukacyjnych) jak i usług (kwestia neutralności OSE).

Uważamy, że polityka otwartości OSE powinna wpisywać się w szersze standardy otwartości wypracowywane w odniesieniu do otwartych danych i wdrażane w ramach realizacji Programu Otwierania Danych Publicznych. Należy oczywiście brać pod uwagę różnice między danymi publicznymi a zasobami edukacyjnymi - dotyczące w szczególności kwestii praw autorskich do treści edukacyjnych. Niemniej uważamy, że także w odniesieniu do zasobów edukacyjnych, dostępnych poprzez OSE, można wypracować standardy otwartości publicznych zasobów edukacyjnych. Proponujemy też, by ogólny model repozytorium OSE opierał się na podobnej koncepcji agregacji zestandaryzowanych danych co Centralne Repozytorium Informacji Publicznej.

Pragniemy również podkreślić, że w 2016 roku opublikowaliśmy [raport “Cyfryzacja polskiej edukacji”](#), będący wynikiem prac międzysektorowej grupy ekspertów, prowadzonej przez prof. Marlenę Plebańską (Fundacja Edukacja na NOWO) i dr Alka Tarkowskiego (Centrum Cyfrowe). Prezentujemy w nim koncepcję cyfryzacji edukacji nakierowaną na nadrzędne cele pedagogiczne, a opartą na czterech filarach: infrastrukturze dostępowej, sprzęcie, zasobach edukacyjnych i kompetencjach nauczycieli. Uważamy, że koncepcja OSE powinna zakładać realizację tych samych elementów. Mniejszy nacisk należy oczywiście położyć na kwestie sprzętowe, które należy rozwiązywać na poziomie indywidualnych placówek, a nie całej Sieci - dostępność odpowiedniego sprzętu będzie jednak warunkować wykorzystanie OSE w instytucjach oświatowych. Natomiast opowiadamy się za uwzględnieniem, w warstwie usług, kwestii rozwoju kompetencji cyfrowych nauczycieli.

Równocześnie chcemy podkreślić, że jednym z kluczowych narzędzi, globalnie przyjętym do realizacji tych celów przez szereg państw na świecie oraz takie instytucje międzynarodowe jak UNESCO czy Bank Światowy są otwarte zasoby edukacyjne. Uważamy, że projekt założeń powinien wprost regulować zagadnienia dostępności prawnej utworów, które będą za jego pomocą dostarczane uczniom i nauczycielom. W szczególności projekt powinien zakładać finansowanie tworzenia otwartych zasobów edukacyjnych (materiałów dostępnych prawnie w sposób gwarantujący wszystkim możliwość ponownego wykorzystania) oraz wprowadzać nowe rozwiązania umożliwiające korzystanie z utworów objętych ochroną w ramach dozwolonego użytku. Możliwości takich rozwiązań opisane zostały szczegółowo, na bazie analiz rozwiązań w innych krajach europejskich, w raporcie Centrum Cyfrowego [“OZE w Polsce. Uwarunkowania i szanse rozwoju”](#).

Polityka otwartości OSE

Pragniemy poprzeć bardziej szczegółowe uwagi dotyczące otwartości przedstawione w stanowisku Koalicji Otwartej Edukacji. Opowiadamy się za silnym standardem otwartości zasobów edukacyjnych udostępnianych poprzez OSE - analogii należy szukać w koncepcji otwartości danych, wdrażanej obecnie przez Ministerstwo Cyfryzacji.

Co do zasady zasoby edukacyjne finansowane ze środków publicznych powinny być dostępne w sposób otwarty (nie naruszając przy tym praw autorskich do tych treści), co oznacza:

- Na jednej z otwartych licencji: Creative Commons Uznanie Autorstwa lub innej licencji zgodnej z Definicją Otwartej Wiedzy (<http://opendefinition.org/od/2.0/pl/>);
- W przynajmniej jednym otwartym formacie;
- Z zagwarantowaniem zasad dostępności (standard WCAG 2.0);
- Bez ograniczeń dostępu wyłącznie do sieci OSE (np. poprzez konieczność logowania lub ograniczenia dostępu tylko dla określonych adresów IP).

Zaproponowana w założeniach definicja otwartości: *“Otwartość oznacza możliwość dostarczania treści dla wszystkich jednostek oświatowych po spełnieniu pewnych ustalonych kryteriów”*, jest zdecydowanie zbyt wąska.

Pragniemy podkreślić, że kontynuując wdrażanie modelu otwartości przyjętego m.in. w Programie Operacyjnym POWER oraz wcześniej przy tworzeniu otwartych podręczników, Polska ma szansę być jednym z wiodących krajów wdrażających nowoczesne modele zarządzania i udostępniania publicznych zasobów edukacyjnych.

Pragniemy przy tym wskazać na opracowane przez nas założenia nowelizacji ustawy o systemie oświaty, która uregulowałaby kwestię otwartości zasobów edukacyjnych¹.

¹ http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2015/11/Projekt-zmian-w-Ustawie-o-systemie-o%C5%9Bwiaty_po-konsultacjach.pdf

Zaproponowany tam model otwartości opiera się nie tylko na wymogu licencjonowania (wymiar prawny otwartości) ale także udostępniania zasobów poprzez repozytorium (wymiar technologiczny otwartości). Kluczowe znaczenie ma również uregulowanie kwestii prawnych związanych z tworzeniem zasobów przez nauczycieli.

Ogólnopolskie repozytorium zasobów edukacyjnych.

Opowiadamy się za utworzeniem ogólnopolskiego repozytorium zasobów edukacyjnych i popieramy w tym zakresie postulaty Koalicji Otwartej Edukacji. Repozytorium takie powinno być zasilane przez wszystkie zasoby edukacyjne powstające ze środków publicznych. Wyjątki powinny być dopuszczalne jedynie w uzasadnionych, wyjaśnionych przypadkach (np. kluczowe lektury szkolne, objęte nadal prawami autorskimi).

W przypadku zasobów podmiotów komercyjnych opowiadamy się za umożliwieniem fakultatywnego otwierania zasobów oraz tworzenie zachęt do udostępniania tych zasobów zgodnie z otwartymi standardami.

OSE powinna stwarzać możliwość udostępniania w ramach sieci komercyjnych zasobów edukacyjnych, powinny być one jednak wyraźnie oddzielone od repozytorium otwartych, publicznych zasobów edukacyjnych. W szczególności, elektroniczne wersje podręczników wykorzystywanych w szkołach powinny być dostępne poprzez OSE. Udostępniając te zasoby w ramach OSE, państwo powinno kierować się zasadą neutralności, zapewniając równe możliwości korzystania z OSE dowolnym podmiotom, spełniającym minimalne wymogi (dotyczące przede wszystkim jakości treści oraz metadanych). W tym celu należy rozważyć utworzenie publicznego standardu API, tworzącego otwarty ekosystem, w którym zainteresowane podmioty mogą udostępniać zasoby.

Analogiczna zasada powinna dotyczyć również warstwy dostarczania usług edukacyjnych. Postulujemy, by dla kluczowych usług były zagwarantowane otwarte standardy API oraz otwartość kodu źródłowego oprogramowania. Publiczne finansowanie tworzenia takich usług powinno gwarantować, że nie dojdzie do monopolizacji całej warstwy usług edukacyjnych w OSE (oraz co prawdopodobne wzmocnienia jednego podmiotu na rynku tych usług również poza OSE).

Zakładamy przy tym, że OSE nie powinno w nadmierny sposób ograniczać dostępu do szerszego zakresu treści i usług, dostępnych w publicznym internecie. Nie należy jej traktować jako rodzaju osobnego, zamkniętego środowiska – warstwa usług i treści OSE powinna być raczej przyjaznymi „wrotami” do całego internetu.

Centrum kompetencji i innowacji edukacyjnych

Postulujemy, by w ramach OSE działało centrum kompetencji dotyczące cyfrowej edukacji, prowadzone przez operatora OSE lub zlecone innemu podmiotowi. OSE tworzy unikalną możliwość rozwoju kompetencji cyfrowych nauczycieli, poprzez możliwość oferowania na przykład kursów online. Rozwijanie tych kompetencji może w sposób naturalny być powiązane z wykorzystywaniem dostępnych w OSE usług edukacyjnych czy z pracą z zasobami edukacyjnymi. W szczególności należy powiązać proces tworzenia zasobów edukacyjnych przez nauczycieli (umieszczanych w ramach repozytorium OSE) z rozwijaniem ich kompetencji cyfrowych. Zadania centrum kompetencji powinny wykraczać poza kwestie infrastrukturalne i obejmować działania miękkie: prowadzenie działań szkoleniowych i edukacyjnych oraz działań promocyjnych i informacyjnych.

Dodatkowo, centrum kompetencji powinno być wśród publicznych instytucji edukacyjnych liderem w zakresie innowacyjnych działań, wykorzystujących infrastrukturę OSE oraz technologie informacyjno-komunikacyjne. Środowisko OSE powinno być przestrzenią testowania nowych usług i aplikacji edukacyjnych. Przykładowo, centrum kompetencji mogłoby wspierać działalność *startupów* tworzących usługi edukacyjne na potrzeby OSE, rozwijać standardy niezbędne dla funkcjonowania OSE, czy wdrażać najnowsze rozwiązania technologiczne (przykładem mogą być oparte o blockchain rozwiązania dotyczące np. certyfikacji nauczania).